

שיעורי
הלכה ישראל

דיני
ממונות

המצויים

שיעור י"ז | פרשת וישלח תשפ"ד

דיני השגת גבול [ג]

לא ללמוד בשעת התפילה וקריאת התורה

דיני השגת גבול [ג'] - לתפוס פועלי חברו

מה הדין:

האם מותר לתפוס גוי'טע שעובדת כבר בבית חברו ??
מה הדין לקחת פועל מקצועי (Professional) שלא מצוי כמותו??
מה הדין לקחת מחברו מלמד הפרטי (Tutor) שיש לו, עבור
הצלחת בנו ??

האם מותר לאחר לתפוס חברותא בישיבה וכולל מחברו, אחד
שהוסכם עם הראשון ??

כל אלה ואף יותר מכן בשיעור דלהלן

הלכה בשרשה

לקחת פועל העובד כבר או
שהוסכם עמו - ואפשר למצוא
כמוהו:

א. אסור לקחת פועל מחברו, כגון:

- ❖ עובד בחנות.
- ❖ גוי'טע בבית.
- ❖ מענעז'שער (Manager) בבית חרושת (Factory).

אצל כל אלו וכיוצ"ב שכבר עובדים
עבור בעה"ב הראשון, או שכבר היה

דין 'עני המהפך בחררה' (שו"ע
סימן רל"ז; קנ"ו; שם פ"ת סק"ח):

פתח דבר: אסור לתפוס מקח של חברו,
או פועל של חברו אחרי שהוסכם
שיעבוד אצלו - וכבר עשו פיסוק
דמים (Payment-Agreement), או
שכבר התחיל לעבוד אצלו, ואפילו לא
היה עדיין שום קניין (שו"ע סימן רל"ז,
וסימן קנ"ו, ושם פ"ת סק"ח).

מאזני צדק ~ אבני צדק ~ והין צדק

לקחתם הימנו אפילו אחרי תום השנה או אחר זמן יותר.

לקחת פועל מקצועי (Professional) שלא מצוי כמותו:

ג. פועל מיוחד במינו שקשה למצוא כמותו בכישרון או בזריזות, וכן שלא מצוי כמותו במסירותו המיוחדת יותר מפועל רגיל, מותר לקחתו מבעה"ב (כדין 'מציאה' שאין בה דין 'עני מהפך'), ויש אוסרים מ"מ (סי' רל"ז רמ"א וש"ך).

ישיבה, לקחת מישיבה אחרת מלמד שמצליח עם תלמידיו ביותר, וכן אבא, לקחת מחברו מלמד פרטי (Tutor) עבור הצלחת בנו:

ד. מותר להנהלת ישיבה או להורים לקחת מלמד מאחרים עבור בניהם או עבור ישיבה – ככל שהוא מלמד מומחה, ואף כאשר אינו מומחה – אך יש סברה שהוא יועיל לבנו במה שצריך, יכול להקדים ולתפסו מחברו (לשון התוס' קידושין נט, א' כמדומה שהוא יצליח יותר, שזה עבורו כמו 'מציאה').

פיסוק דמים ביניהם (Payment-Agreement), אי אפשר לאחר לקחתם מבעה"ב הראשון, ככל שאפשר למצוא פועלים כדוגמתם (מדין 'עני המהפך בחררה' אחר פיסוק דמים (רמ"א שם).

לקחת עובד פועל שיש לו זמן קצבה, אחר זמן עבודתם:

ב. פועל שיש קצבה למשך זמן עבודתו, כגון:

- ❖ שעובד במצות בעקעריי לפני פסח, ואצל סוחר אתרוגים לפני החג.
- ❖ מלמד פרטי (Tutor), שבדרך כלל יש להם זמן קצבה.
- ❖ מלמד שנשכר על שנים כנהוג בישיבות.
- ❖ פועל שנשכר רק לתקופת סעיל (Mega-Sale), או עונה (Season) כגון לקראת הקיץ (Country).
- הרי שאצל כל אלו וכיוצ"ב מותר לקחתם אחרי תקופת עבודתם, בין שנה לשנה או בין זמן לזמן, עוד לפני שימשיך לעבוד אצל בעה"ב הראשון ויפסוק דמים עוד פעם (עי' רע"א סו"ס רל"ז, ועי' אמרי יעקב סו"ס"ק נ"ו).
- ❖ אולם בעיר קטנה שלא מצוי שם מלמדים ופועלים, ויש בדעת בעה"ב להחזיקם לאורך זמן, אסור

❖ ובאופן הזה יש מתירים לקחתו אפילו באמצע עבודתו, אבל יש אוסרים (קידושין נט, א; אבנ"ז שם; ועיין היטב נתיבות סימן רל"ז סק"ג, מתוס' קידושין נט, א דמשמע אם כבר נשכר להיתר, וכ"פ הערוה"ש סו"ס רל"ז).

לקחת מלמד פרטי (Tutor)

וכל פועל רגיל שאפשר למצוא

כמוהם:

ה. אסור לקחת ולתפוס משיבה מלמד רגיל לכיתה עבור הישיבה, או מחבירו מלמד פרטי (Tutor) רגיל עבור בנו או ישיבה - שאינם מיוחדים במומחיותם ואפשר למצוא כמוהם אלא שקל להשני למצוא מן המוכן, ככל שכבר היה פיסוק דמים עם בעה"ב הראשון, ובפרט אם הוא מצליח כעת עם התלמיד שיש לו, שאז ודאי אסור.

מלמד ופועל עצמו - לדחות חברו ולהציע עצמו לבעה"ב במקומו:

ו. אסור בכל אופן למלמד או למלמד פרטי (Tutor) וכ"ש שאר פועל להשכיר עצמו לבעה"ב - כאשר בזה הוא דוחה הראשון, ואפילו הוא

מומחה, והיינו באופנים דלהלן:

❖ אחרי שהבעה"ב כבר עשה פיסוק דמים עם הראשון.

❖ או שהוא באמצע השכירות אצל הראשון, כגון באמצע השנה וכדומה, ואז אפילו בלי פיסוק דמים עם הראשון, אסור (ולא שייך בפועל עצמו הטענה הנ"ל - 'כמדומה שהוא יצליח יותר' כבתוס' קידושין (נט, א).

❖ אבל אם יש להם זמן קצבה מפורשת, כגון בין שנה ושנה, או במלמד פרטי בין בן אחד לאחיו, שאינו ברור שהבעה"ב ישכור אותו עוד פעם, מותר אז השני להציע עצמו.

אבל בעיר קטנה שלא מצוי שם מלמדים כ"כ, או מלמד פרטי (Tutor) שמצליח - ולכאורה ימשיכו שם בעבודתם, אסור לתפוס או להציע עצמו ולדחותם אפילו בין שנה לשנה (רעק"א סי' רל"ז אמרי יעקב ס"ו ס"ק נ"ו).

דיני חברותא בישיבה וכולל:

ז. דין עני המהפך בחררה שייך בלקיחת חברותות בישיבה וכולל כמו בשאר מקח, ולכן:

- ❖ אבל אסור לילך באמצע שנות הלימודים בישיבה משום דבר האבד,
- ❖ מלמד פרטי (Tutor) שמצליח עם תלמידו הראשון, אסור לו ללכת עד זמן שנה או מתי שנקצב, כי הוא דבר האבד (ש"ך סימן של"ג ס"ק כ"ו).
- ❖ וכן כל פועל אסור להתפטר עצמו באמצע מלאכה או פרויקט (Project) כל שגורם הפסד לבעה"ב ומפעילו כשילך עד שיסיים מלאכה שהוא באמצע משום דבר האבד (סימן של"ג).

לקחת פועל שבעה"ב השקיע בו כוחות לאמנו (Training):

- ט. פועל שבעה"ב השקיע בתוכו כוחות מיוחדות או ממון לאמנו (Training) לאומנות מסוימת להכשיר אותו לאומנותו, כגון:
- גראפיק (Graphic) - שאימן ולימד תלמידו באומנתו
- מכאני (Mechanic) - שהוציא ממון ללמד תלמידו חכמת האומנות
- עבודה מיוחדת במינו במשרד (Office Special Programs) - שממומן הבעה"ב ללמוד מלאכות המיוחדות
- ❖ אסור לאחר לקחתו ולשכנע הפועל לעבוד אצלו - אפילו שאין מצוי

- ❖ אם כבר הוסכם עם חברותא, אי אפשר לאחר ליקח החברותא ממנו בלי רשותו, מטעם מחוסר אמנה להראשון (סי' רמח, וסי' של"ג ס"א), וכלפי האחר יש איסור דין עני מהפך.
- ❖ אחר סיום הזמן, מותר לכל אחד לקחת ולהחליף החברותות לזמן הבאה, ואין אז דין מחוסר אמנה, ודין עני מהפך.
- ❖ כשאחד מן השנים הראשונים זקוק מאד לחבירו וקשה לו להצליח בלעדיו, אסור לאחר שלומד טוב לדחות הראשון וזה אפילו לפני שהוסכם ביו שני הראשונים, מדין עני מהפך, ומדין אבידה כלפי הנצרך, ואולי אפילו אחר סיום הזמן אסור.
- ❖ אם גם להאחר נחוץ לו מאד חברותא כמו הראשון וגם לו קשה להצליח בלעדיו, מותר להקדימו ולתפסו מן הראשון, אבל מחלוקת (כנ"ל באות ד') אם מותר אפילו אחרי שהוסכם כבר ביו שני הראשונים.

מלמד ופועל, להתפטר בעצמם וללכת מעבודתם:

- ח. מלמד ופועל שמצא לו מקום עבודה שירוויח יותר, מותר לו ללכת מתלמידו הראשון וממקום עבודתו,

פועל כמווהו כלל (מדין מצודות דגים), (אולי אחר הרבה זמן מותר, ויש לשאול ע"ז ממורה מומחה).

**פועל בעצמו ללכת אחר שבעה"ב
השקיע בו כוחות לאמנו
(Training):**

י. הפועל בעצמו מותר לילך כדי לעבוד במקום אחר ואפילו אם הבעה"ב התנה נגד זה מראש, אבל בתנאים אילו:

❖ שישאל מורה מומחה מתי מותר לילך משם היות שהשקיע בו ממון.
❖ וגם צריך לשאול אם מותר להשתמש עם האומנות במקום אחר.

❖ אבל אם היא אומנות מיוחדת 'שלא ידוע עניינה ומהותה אלא לבעה"ב המלמד', הוי כנהנה מממונו של חברו - ואסור הפועל לילך ממנו להשתמש עם אותה אומנות שבידו, דהוי גוזל האומנות ממנו.

נתרם סכום נכבד להדפסת שיעור זה
לזכות ולהצלחת

שמעון בן גיטל בריינא

להצלחה וסייעתא דשמיא בכל הענינים,

ושימלא ה' כל משאלות לבו לטובה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא מרוב כל!

השיעור הזה לעילוי נשמת

האשה הצדיקת שעשתה וקיבלה רצון השם בתמימות ובאמונה, רודפת צדקה

וחסד בעלת מעשים טובים

מרת בת שבע בת מנחם מענדל ליפא ע"ה

ויהללוה בשערים מעשיה